

VIZSGARAJZOK A KÉT HÁBORÚ KÖZÖTT

Pauló Tamás
ny. faipari mérnök-tanár

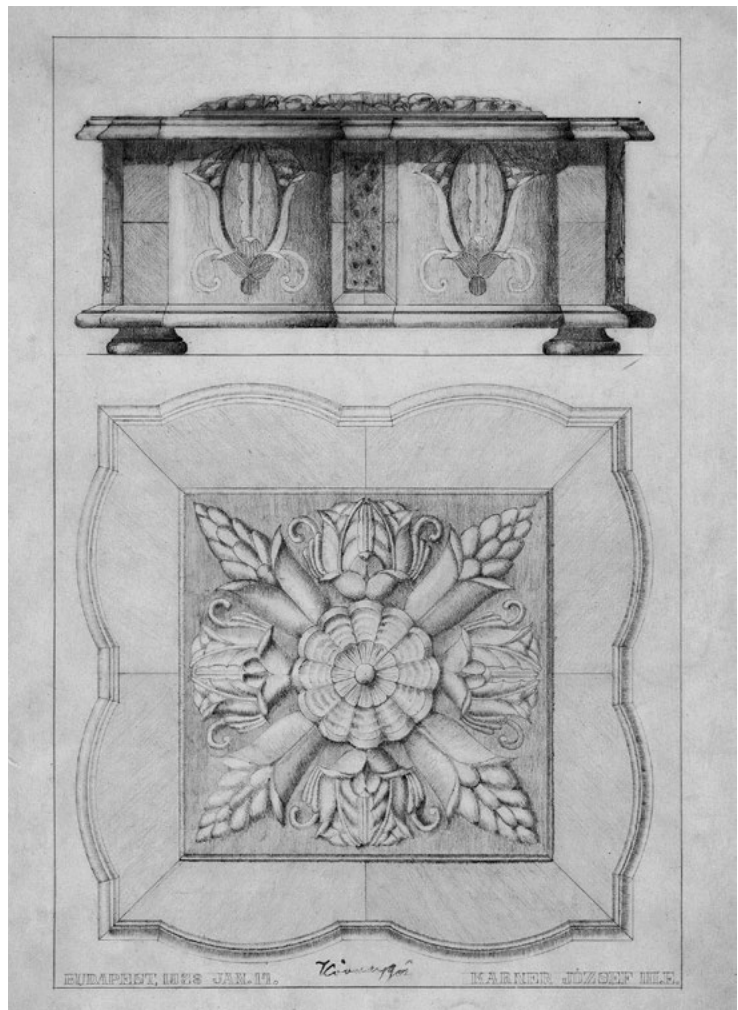

A fejekben megszületett gondolattól az elkészült, megfogható, használható tárgyig hosszú út vezet. Sokszor a tervező és a gyártó nem ugyanaz, sőt esetenként sok 100 vagy 1000 kilométer választja el őket egymástól. A gondolatot és a végterméket közvetítő kapocsként rajz vagy rajzok sokasága köti össze.

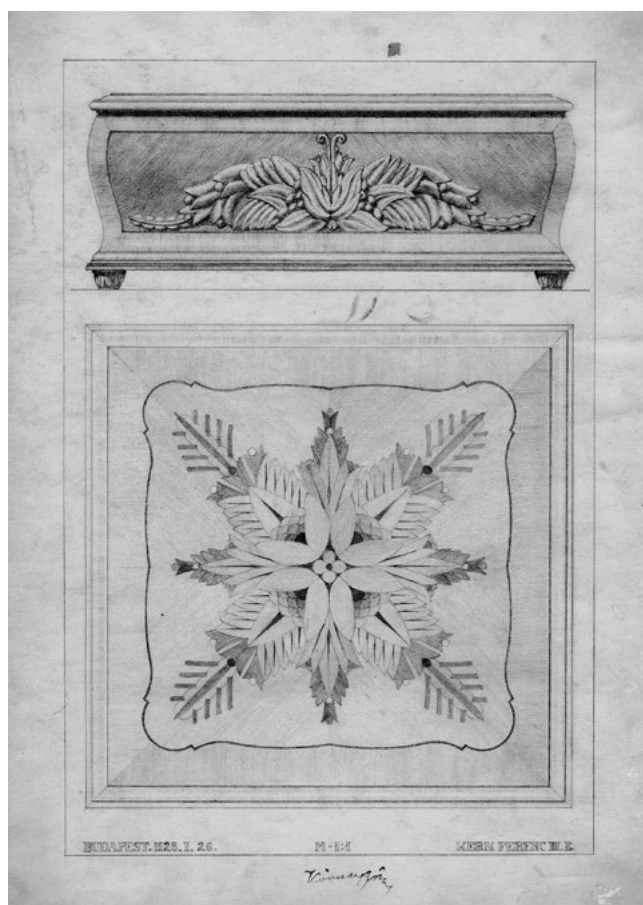
A rajz olyan nyelv, amit a világ bármely pontján ugyanúgy értelmeznek.

Az elmúlt évszázadokban a rajzolás sokat fejlődött, kialakult a valósághoz kötődő vetületi rajzok rendszere, a méretarány, a rajzi szabályok az egész világon ugyanolyanná váltak. A rajz technikai háttere, a rajzeszközök, a hordozók, a papír rendkívül sok változáson ment keresztül, míg a mai gyakorlatot elérte. Ma már nincs szükség ceruzára, papírra, vonalzóra, szögmérőre, radírra, körzőre, csőtollra és tusra. Elég egy számítógép, egy jó program, egy nyomtató és már lehet is dolgozni. Az új technikák nagyon sokat könnyítettek a tervezésen, nem beszélve a gyorsaságról. Ugyanakkor (bár ez a végeredményt tekintve elhanyagolható) veszítünk is. Személyiséget, az egyediséget. Mert a hagyományos rajz a mindenki számára azonos szabályrendszer ellenére jellegzetes, egyedi, mindenkiére sajátosan jellemző.

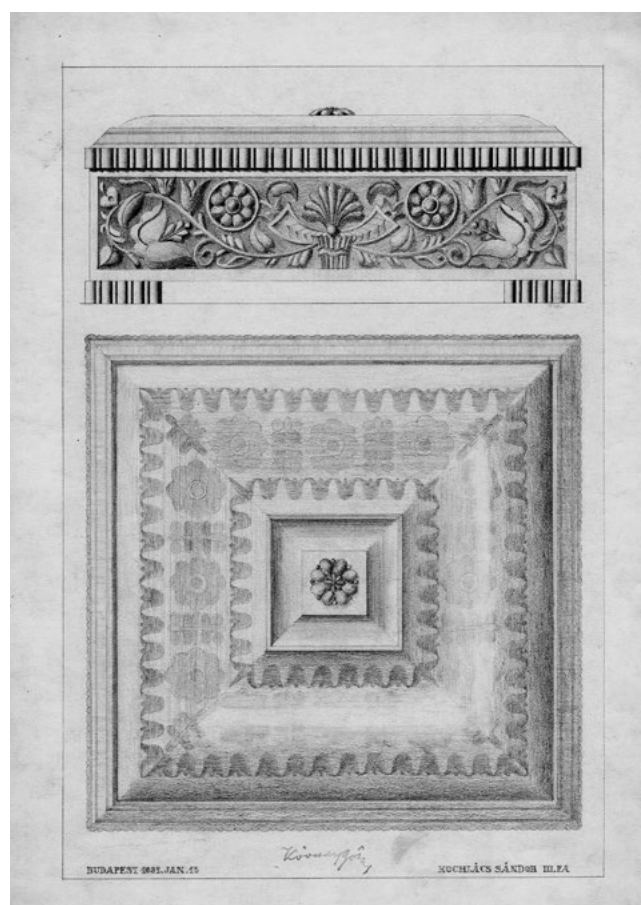
Bár a műszaki rajz szabályai az elmúlt évszázadok alatt viszonylag keveset változtak, az egyes

Karner József, 1928

Kern Ferenc, 1928

Kochlács Sándor, 1931

korok, divatok jellegzetessé és felismerhetővé tették őket. A feliratozás betűtípusa, a számok alakja egyértelművé teszi egy-egy rajz korát. Gyűjtők sokasága vadássza az adott esetben több száz éves bútorterveket, részletrajzokat. A 18. század közepétől megjelenő mintalapgyűjtemények (Chippendale, Adam, Hepplewhite, Sheraton) szép példája korrekt, mives kivitelű bútorterveknek.

A szervezett rajzoktatás is ebben az időben indult magyar területen. Mária Terézia Budán 1770-ben alapította meg az első magyar rajziskolát (Scola Graphidis). Ebben a minta utáni (többnyire szobrok, plasztikák) szabadkézi rajz mellett a mértani (műszaki) rajz alapjait tanították. Különösen fontos volt ez az oktatás a faipart művelni szándékozó iparostanoncok szá-

mára, hiszen Magyarországon akkor (és még 100 évig) a szakmai képzés a céhek megléte miatt elég bonyolult volt. Nagyon sok múlott a foglalkoztató mester szaktudásán és jóindulatán.

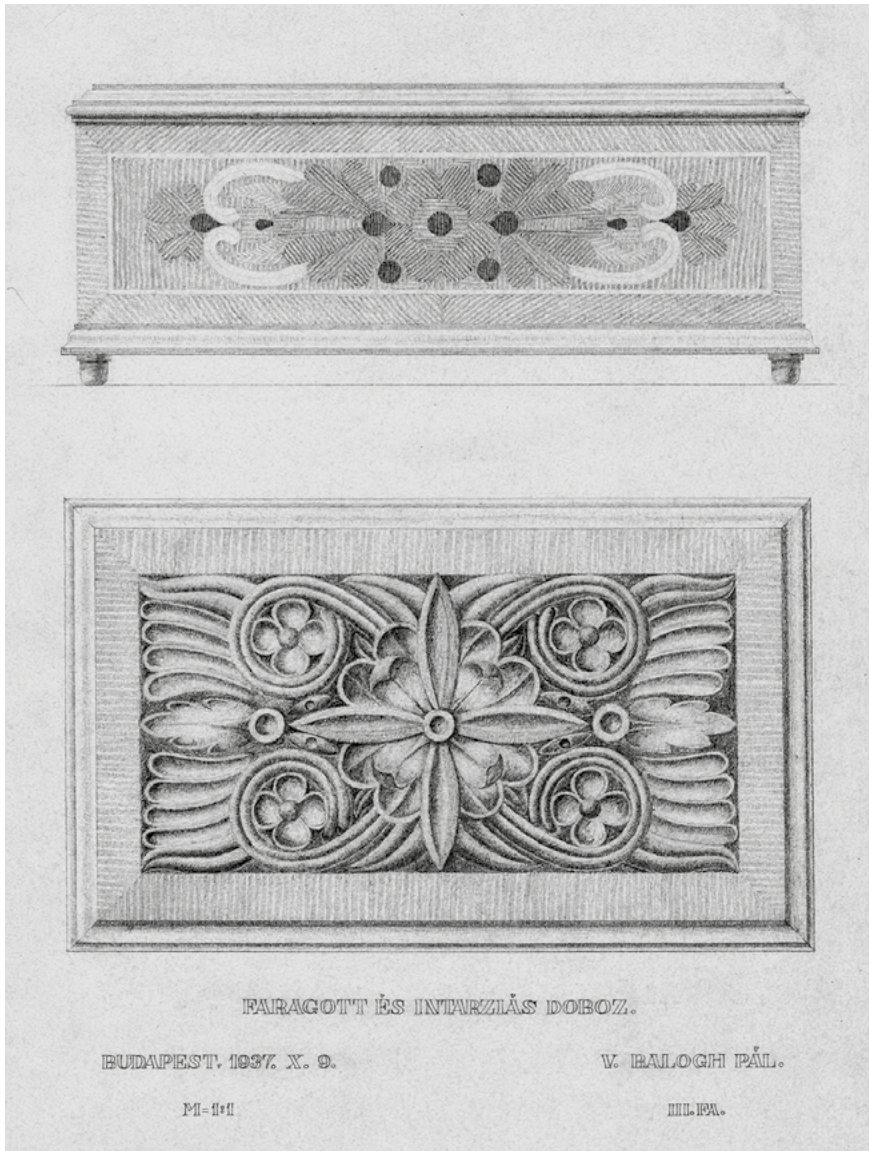
A kiegyezés és a céhek megszűnése után indult el hazánkban a szervezett, iskolarendszerű szakmai oktatás. A Trefort Ágoston munkássága alapján 1883-ban létrejött Középipartanoda, majd az 1895-ös alapítású Újpesti Magyar Királyi Állami Faipari Szakiskola oktatási programjában alapvető fontosságú volt a rajz oktatása.

A négyéves teljes oktatási programban az alábbi, rajzhoz kötődő tárgyak szerepeltek igen jelentős óraszámmal:

- mértani rajz – heti 4 óra (I. évfolyam)

- szabadkézi rajz – heti 5 óra (I. évfolyam)
- ábrázoló mértan és árnyéktan – heti 6 óra (II. évfolyam)
- építészeti alaktan – heti 2 óra (II. évfolyam)
- szerkesztési rajz – heti 6 óra (II–III. évfolyam)
- faipari szerkesztettan – heti 2 óra (III–IV. évfolyam).

A fenti tárgyak előadásai és gyakorlatai során a diákok megismerkedtek a rajzeszközökkel, azok használatával, a látott kép rögzítésével, a szerkesztés szabályaival, a műszaki és kaligráf írásmódokkal, a szabályos számírással, a vetületi ábrázolás törvényszerűségeivel, a méretezéssel stb. A kezűgyességet fejlesztendő, az első évfolyamon heti 4 óra mintázáselmélet és gyakorlat is

V. Balogh Pál, 1937

szerepelt a tantervben. Ennek keretén belül szobrászművészek oktatták az agyag és viasz alapanyagú dombormű- és a szoborkészítés fortélyait. Természetesen az iskolai elméleti és gyakorlati órák után házi feladatokban gyakorolták be a diákok a tanultakat. Egy-egy összetettebb termék műszaki és látványrajzain a diákok igen sok órát dolgoztak. A szorgalmasabban művészi kivitelű munkákat adták ki a kezükből. Ezeket a szép rajzokat esetenként az iskolai falak dekorálására is felhasználták. Az elméleti oktatással párhuzamo-

san a diákok a műhelyben tanulták meg a gyakorlati fogásokat, a szerzőszámok használatát, a faanyagok megmunkálását, a szakma csínját-bínját. Tanév közben egy-egy kisebb vizsgafeladattal bizonyították elméleti és gyakorlati felkészültségüket. Az arra rátermett, kiemelkedően tehetséges diákokat felkérték kiállítások, bemutatók dekorálására, ahol saját terveik és munkáik bizonyították kiválóságukat. A tantervben szerepelt a két alapvető díszítéstechnika, az intarzia és a fafaragás oktatása is. Ezek külön-külön és együtt is a

diákok művészi érzékét és szakmai profizmusát növelték.

A közelmúltban került elő 4 olyan tervrajz, amely az 1928 és 1937 közötti időszak kiemelkedően tehetséges diákjainak munkája. A precíz kivitelű ceruzarajzok mindegyike faragott és intarziás kivitelű ékszerdobozokat ábrázol. Az 1:1 arányú elől- és felülnézeti rajzok mindegyike szép példája a pontos műszaki ábrázolás és a művészi kivitel egyensúlyának. A gyönyörűen tónusozott faragástervek a kor jellegzetes magyaros virágmotívumait tartalmazzák. Az intarziás tervek ugyancsak ilyen szelleműek.

A Kozma Lajos Faipari Szakközépiskola (az idén 135 éves faipari képzés országos hírű központja) könyvtárában lévő házi múzeumban szerencsére jó néhány ehhez hasonló szép példa bizonyítja a korábbi évtizedek igényes rajzoktatását és a szakma szeretetére való nevelést. Azt sajnos nem lehet tudni, hogy ezek a tervek elkészültek-e valaha. Azt sem tudjuk, mi lett a terveket készítő diákok sorsa.

Ugyanakkor akár régiségboltban, akár bolhapiacra időnként bele lehet futni egy-egy igényes intarziába, faragott díszdobozba, melyek bizonyítják, hogy részben a jó oktatás, részben a kitartó gyakorlás a tehetségekből előcsalogatja a csodás alkotóképességet, a gyönyörű termékeket. Ezért fontos a mai napig a ceruza és a papír, a szabadkézi rajzolás, az anyagokkal történő fabrikálás, hogy az agy és a kéz ne lustuljon el és ne korlátozódjon a képernyőn és nyomtatón megjeleníthető gépi rajzokra, a virtuális világra. ■

